

Alle Leidse koorboeken op een rij

LD 17-4-10

AD VAN KAAM

LEIDEN - Ze zijn vier eeuwen oud, wegen vijftien kilo per stuk en staan vol met oude kerkmuziek. Ooit waren er honderden van die koorboeken, nu zijn er nog zes. Ze zijn vanaf zondag te zien. In de kapel van De Lakenhal in Leiden.

Wat is de overeenkomst tussen een schuilkerk en een koorboek? Ze dateren ongeveer uit dezelfde tijd. Van rond 1566, het jaar van de Beeldenstorm. De meeste van die zangboeken - elke zichzelf respecterende kerk in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden had er een stel - gingen verloren. Vernietigd door de aanhangers van Calvin. Behalve die van de Pieterkerk in Leiden. Die bleven op wonderbaarlijke wijze gespaard. De bezitters ervan, de katholieken, trokken zich na die verwoestende storm voor hun erendiensten terug in schuilkerken. Ze mochten vanaf de straat niet gezien worden.

Eén zo'n schuilkerk zat in het Elisabethgasthof aan de Hooigracht. Bij de uitbreiding naar ziekenhuis in 1926 moest de kapel plaatsmaken. Het cultureel erfgoed is toen in zijn geheel overgezet naar De Lakenhal, met schilderijen en al. Het museum moest daarvoor wel een uitbreiding ondergaan. Anders paste het hoge altaar er met

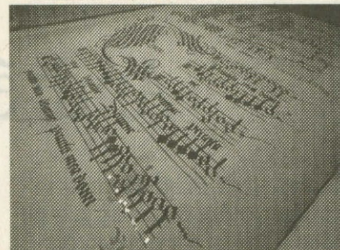

De koorboeken in de schuilkerk.

FOTO HIELCO KUIPERS

geen mogelijkheid in.
De koorboeken van de Pie-

terskerk verdwenen in 1566 net
op tijd in een grote houten kist.

Koorboek.

Zodat ze gespaard bleven waar de meeste andere boeken in de Noordelijke Nederlanden verloren gingen. Helemaal zeker weten doet ze het niet, maar Lakenhal-conservator Jori Zijlmans heeft het vermoeden dat de Leidse stadssecretaris Jan van Hout de hand heeft gehad in de reddingsoperatie. „Hij was een vrijdenker en een cultuurliefhebber. Hij zag de historische waarde er zeker van in. De boeken zijn daarna eeuwenlang bewaard in de kelders van het stadhuis. Oorspronkelijk waren er acht. Twee zijn er verdwenen. Nu zijn er nog zes.”

Eén daarvan bevindt zich in de vaste collectie van het museum, de andere vijf worden geconserveerd in het Regionaal Archief. Eeuwenlang is er vrijwel niets mee gedaan. Totdat Peter de Groot van het Egidius Kwartet stuitte op een proefschrift van Eric Jas over de unieke boeken. Hij besloot die meerstemmige kerkmuziek uit de zestiende eeuw te ontsluiten.

„We hebben het over 350 motetten, missen, magnificats, vespers en liederen van beroemde componisten als Clemens non papa. Bach heeft het vak hier van geleerd”, zegt De Groot als hij de intrinsieke waarde van het werk wil aangeven.

Het Egidius Kwartet brengt van elk boek een cd uit, elk jaar één. Er zijn in de maand mei optredens in vijf grote getijdenkerken door heel Nederland. Vanzelfsprekend ook in de Pieterkerk waar de boeken oorspronkelijk vandaan komen. „De zangers verzamelden zich vroeger zeven keer per dag in de kerk rond het koorboek. Ze deden dat zeven dagen in de week. Ze werden daarvoor betaald door de gemeente. Dat geluid van toen willen we nu weer laten klinken.”

Morgen geeft Peter de Groot vast een voorproefje in De Lakenhal waar de zes koorboeken zij aan zij liggen opgelijnd in de vroegere schuilkerk. De perfecte combinatie. Boven je klinken de gezangen van toen. Je waant je onmiskenbaar in een andere tijd. In de zestiende eeuw.

De Leidse Koorboeken - Opening expositie: 18 april om 13.30 uur in De Lakenhal door Henri Lenferink, burgemeester van Leiden. Voorafgegaan door een Koorboeken-scratch onder leiding van Peter de Groot van 12.30 tot 13.15 uur. Lezing om 15.15 uur. De Koorboeken zijn te zien tot en met 30 mei.